

POSTMODERNİZMİN EĞİTİMDEKİ UZANTISI: FELSEFİ YAPILANDIRMACILIK

Yrd.Doç.Dr. Hasan AYDIN
OMÜ Sinop Eğitim Fakültesi

Yapılandırmacılık (constructivism), son dönemlerde eğitimbilim yazınında çok sık olarak tartışılan bir terimdir ve Amerika, Yeni Zelanda, İsrail, Kanada, İsviçre, Avustralya (Matthews, 1993) gibi ülkelere ek olarak AKP'nin eğitimdeki reform hareketi çerçevesinde Türkiye'de ilköğretim programına damgasını vurmuştur. Eğitimbilimciler arasında köklü tartışmalara yol açan bu terim, kimi kez bir öğrenme kuramı, kimi kez bir eğitim kuramı, kimi kez bilgi kuramı, kimi kez eğitimbilimsel etik ve politik bir kuram, kimi kez ise bir dünya görüşü ya da felsefi bir kuram olarak sunulmaktadır (Bentley, 1988: 243; Matthews, 1993). Salt öğrenme kuramı olarak ele alındığında ise, bilişsel, toplumsal, radikal ve sibernetik yapılandırmacılık gibi pek çok türünden söz edilmektedir (Matthews, 1993; Jonassen, 1991: 5-14; Philips ve Soltis, 2005, 41-66). Bu açıdan onun neliğini ortaya koymak, sınırlarını belirlemek çoğu kez güçlüklerle neden olmakta, onu bütün yönleriyle ortaya koymak olanaksız bir hal almaktadır. Yukarıda söz konusu edilen güçlüklerine rağmen biz bu makalede, Türkiye'de ilköğretim programına damgasını vurduğu ve eğitimbilim yazınında sıkça dillendirildiği için anılan kuramı tartışma konusu yapmaya çalışacağız. Tartışmamızın odağına felsefi yapılandırmacılığı oturtarak, yapılandırmacılığın felsefi tutamaklarını, bir diğer deyişle, ontolojik ve epistemolojik temellerini gün ışığına çıkartmaya ve postmodernizmle olan bağına göstermeye çalışacağız.

Kavramsal açıdan ele alındığında yapılandırmacılık, ontolojik ve epistemolojik bir temele vurgu yapar ve bu vurguyla, genel olarak toplumsal göreliliği sürülen bilginin insan tarafından oluşturulduğunu ve bu oluşumun zihinsel bir tutamağının bulunduğunu ileri sürer. Felsefi yapılandırmacılığı savunan düşünürler anılan savı temellendirmeye ve mantıksal sonuçlarını göstermeye çalışırlar. Onlar bunu yaparken, yapılandırmacılığı ontolojik ve epistemolojik açıdan, Socrates, Aristoteles, J. Locke, Berkeley, Immanuel Kant, F. W. Nietzsche, Vico, J. Dewey, Thomas S. Kuhn, L. Wittgenstein gibi düşünürlerle ilişkilendirmeye (Aydın, 2006: 115-116), böylelikle tarihini oldukça geriye dayandırmaya ve gelişiminin belli bir evrim içerdiğini göstermeye çalışırlar. Felsefi yapılandırmacılıkta dile gelen anılan tutum, Matthews'i, yapılandırmacılığı, "*yeni şişede eski şarap*" olarak nitelendirmesine neden olmuştur (Matthews, 1995). Yapılandırmacılığın, tek bildiğim hiçbir şey bilmediğim diyen Socrates, duyuma bilgi arasında köklü bir ilişki kuran ve onu bir tür soyutlama etkinliği olarak gören Aristoteles; nesnelere niteliklerini birincil ve ikincil olarak ayırıp, birincil niteliklerin duyuma ait olduğunu ve nesnel olmadığını, bu açıdan bildiklerimizin aslında idealarımız olduğunu söyleyen J. Locke; J. Locke'un birincil ve ikincil nitelik ayrımını yadsıyıp, deneyciliği mantıksal sonucuna götürerek, varlığı algılanmaya indirgeyen ve var olmak algılanmaktır diyen Berkeley; ontolojik gerçeğin

bilinemeyeceğini, bilinebilir olanın sadece görünüş olduğunu ve bu görünüşün de anlığın ve görünün kategorileri tarafından belirlendiğini söyleyen Kant; bildiğimizin sadece zihnimizde imgesini oluşturduklarımızdan ibaret olduğunu ileri süren Vico, tüm bilginin belli bir perspektifin ürünü olduğunu söyleyen ve Apallon-Dionyosus imgelerine başvurarak modern bilginin nesnellik adına duyguları öldürmeye çalıştığını ileri sürerek onu eleştiren Nietzsche; bilgiyi ve doğruyu araçsallaştırıp, nesnel bilginin olamayacağını savlayan J. Dewey; bilginin belli bir kültürün ürünü olduğunu, bu açıdan onun sosyo-kültürel koşullu olduğunu ve bu haliyle evrensel ve nesnel bilgiden söz edilemeyeceğini ima eden T. Kuhn ve bilgide dile vurgu yapan ve dilin sınırıyla bilginin sınırını özdeşleştiren Wittgenstein gibi düşünürlerin felsefi anlayışından kimi etkiler taşıdığı doğrudur (Aydın, 2006-a: 115). Ancak yine de, bu düşünürlerin hiçbirisinin felsefi anlayışının tümüyle yapılandırmacı anlayışa indirgenemeyeceğini söylemek gerekir; çünkü bu düşünürlerin felsefi söylemleri ne özdeş ne de tek biçimlidir. Belki burada söylenilmesi gereken, onların, ontolojik ve epistemolojik görüşlerinin kimi uzantılarının bilişsel, toplumsal, radikal ve felsefi yapılandırmacılığa temel oluşturduğudur.

Eklektik bir niteliği olan felsefi yapılandırmacılığın, yukarıda söz konusu edilen tarihsel tutamaklardan beslenen ve önemli sayılabilecek beş temel savı vardır ve bu savlar, yapılandırmacılığın ontolojik ve epistemolojik temelleriyle ilişkilidir. Felsefi yapılandırmacılığın ne olduğunu yeterince çözümlenebilmek ve postmodernizmle ilişkisini göstermek için bu savları ve onların mantıksal uzantılarını ayrı ayrı ele alıp eleştiri süzgecinden geçirmek zorunludur.

1- Ontolojik gerçeklik, bireysel bilinç tarafından yapılandırılır; bilişin, kültürün ve dilin dışında bilinebilir olan ontolojik bir gerçeklikten söz edilemez.

Felsefi yapılandırmacılığı savunan düşünülere göre, nesnel gerçeklik, bize görüldüğünden, algıladığımızdan daha kompleks bir yapıya sahiptir. O nesnel olarak bize verilmiş, düşüncelerimizin yansıttığı şekliyle, orada, bizim dışımızda duran bir varlığa sahip değildir. Çünkü onlarca gerçeklik, bizim tarafımızdan oluşturulur, bize verilmiş değildir. Gerçekliğe ilişkin bilgi de, dış dünya hakkındaki düşüncelerimizle dış dünyaya ilişkin deneyimlerimizin etkileşimiyle oluşur. Nitekim Fleury şöyle demektedir:

“Yapılandırmacılığı, iki felsefi ilke karakterize etmektedir... İlki, bilgi etkin bir biçimde, öznenin bilişi tarafından yapılandırılır... İkinci temel ilke ise,... bilişin işlevi, deneyimlenen dünyanın düzenlenmesidir, ontolojik gerçekliğin keşfi değil” (Fleury 1998: 157, 158).

Onlarca, oluşturulmuş varsayımlar, kavramlarımız, toplumsal formlar deneyimlerimize katılır ve onu belirler. Bu durumda, tüm deneyimlerimiz, dilsel yapıların ve kavramlarımızın etkisi altındadır ve biz gördüğümüz nesnelere kültürel-dilsel bir gözlükle görürüz (Gendlin, 1991: 29). Bu etki tümüyle denetlenemez; bu yüzden modern bilimin de gösterdiği gibi sürekli değişen gerçeklik imgesi bizi, sürekli olarak şaşırtır (Frye, 1983: 217 vd). Bu açıdan, yapılandırmacı düşünürlerce, kültürden, dilsel yapıdan ve öznenin tümüyle bağımsız nesnel bir gerçeklik yoktur; gözlemlerimiz kuram yüküdür. Çünkü ne kültür ne dil ne de öznenin zihni nesnelere olduğu gibi yansıtan bir aynadır.

Aslında felsefi yapılandırmacılıkta karşılaştığımız bu düşünce, Kant'a değin geriye gitmektedir ve onun anlığın ve görünün kategorilerinin algımızı etkilediği düşüncesine vurgu yapmaktadır. Kant'ın bakış açısı, özellikle insan bilimleri alanında güçlü bir yankı yapmış, tarihselci ekol içerisinde *W. Dilthey* ve *H. P. Rickman* gibi düşünürlerde belli ölçülerde savunuculuğu yapılmıştır (Rickman, 2000: 13 vd.; Dilthey, 1986: 99 vd.). Ancak Kant'ın kategorileri evrensel niteliklidir (Beck, 1993); oysa yapılandırmacılar, bunu, kültüre ve hatta Ernst von Glasersfeld'da olduğu gibi, Protagoras'ın '*insan her şeyin ölçüsüdür; her bir şey bana nasıl görünüyorsa benim için böyledir, sana nasıl görünüyorsa senin için de öyle*' (Kranz, 1994: 194) görüşünü anımsatırcasına bireyin öznel deneyimlerine indirgerler.

2-Nesnel bilgi yoktur; çünkü, dil, kültür ve bireysel bilinç, bilginin oluşumunda etkendir. Bu açıdan nesnel bilgiye vurgu yapan pozitivism yanlıştır.

Bilgisel etkinlikte kültürün, zihnin ve dilsel yapıların işlevinin, nesnel gerçekliği örseleyecek kadar ileri bir aşamaya götürülmesi, felsefi yapılandırmacılığı savunan düşünürleri, zorunlu olarak, bilginin nesnelliği düşüncesini yadsımaya yönlendirmiştir (Maturana and Varela, 1987: 34; Jonassen, 1991: 5-14). Her bilgi bireylerin kültürel koşullu öznel deneyimlerine, önyargılarına, beklentilerine ve kavramlarına dayanıyor, belli bir kültürün ya da belli bir bireyin bilişsel yapısının ürünü olarak görülüyorsa, pozitivismin iddia ettiği gibi, nesnellikten söz etmek olanaksız olacaktır. Nitekim katı bir nesnellik anlayışını savundukları için pozitivismi eleştiren yapılandırmacılara göre nesnellik, akademik çevrelerde güç ya da iktidar için kullanılan bir maske (Lloyd, 1993: 7-8), aynı zamanda beyaz erkek olmanın getirdiği imtiyazların son kalesidir (Anderson, 1995: 80). Bu açıdan bilim de nesnel bir tutamağı olmayan bir ideolojidir. Nitekim, Erickson, nesnellik konusunda şöyle demektedir:

“Bilen kişi, ya içinde bulunun durumun özellikleri ile ya da baskın bir şekilde kullanılan kuramlar tarafından koşullanmıştır; bu yüzden bilgi, nötr bir şekilde keşfedilmez” (Erickson, 1998: 18).

Yapılandırmacıların bilgideki nesnelliği yadsımaları, tüm bilgi türlerini aynı statüye tabi tutmak, hepsini eşt düzeyde geçerli saymak, ideolojileri bilgi statüsünde konumlandırmak, doğru ile yanlış arasındaki epistemolijik farkı belirsizleştirmek gibi pek çok olumsuzluğa yol açmaktadır. Bu olumsuz sonuçlar, eğitimbilim ve yapılandırmacılığı temel alan bir eğitim programı için de içinden çıkılması olanaksız paradokslar oluşturacak niteliktedir.

3. Bilgiyle bilgi olmayanı ayırmaya dönük, geçerli bir dayanak bulunmamaktadır.

Felsefi yapılandırmacılara göre, gerçeklik kültürel göreceli ve hatta kimilerine göre öznel olduğu için, kültürden, dilsel yapıdan ve öznenin bilişsel yapısından bağımsız bir dış dünyanın varlığını savunan ve zihinde oluşan imgenin dış dünya ile karşılaştırılarak doğru olup olamayacağını belirlenebileceğini ileri süren ve deneyci felsefeden beslenen pozitivismin dayandığı uygunluk kuramı doğru değildir (Botella, 1993). Çünkü bilgimiz gerçekle örtüşen onu olduğu gibi yansıtan bir ayna gibi düşünülemez. O sadece, beklentilerimiz, önyargılarımız ve sahip olduğumuz dil ve kavramların koşullandırdığı deneyimlerimizi ve kültürümüzü yansıtır (Rorty, 1979: 170). Nitekim gerçek keşfedilmez, yaratılır diyen Rorty şöyle demektedir:

“...gerçekliğe ilişkin önermeler, gerçekliğe karşılık geldiği, ona uygun olduğu için doğru değildir; bu yüzden bir önermenin ne tür bir gerçekliğe karşılık geldiği ya da bu önermeyi neyin doğru yaptığı konusunda merakla kapılmaya hiç gerek yoktur” (Rorty, 1982: 16).

Yapılandırmacı düşünürlerin, uygunluk kuramına karşı çıkmaları nedensiz değildir; zira onlarca, *Richard Tarnas*'ın dillendirdiği gibi, “*zihin, dışsal bir dünyanın ve onun düzeninin pasif bir yansıtıcısı değildir; o, algılama ve bilme sürecinde aktif ve yaratıcıdır; gerçeklik, bir bakıma zihin tarafından basitçe algılanmaz, oluşturulur; bu oluşan gerçekler çok çeşitlidir ve hiç birisi diğerinden üstün değildir...Bundan dolayı doğrunun ve gerçekliğin doğası radikal bir biçimde belirsizdir*”(Tarnas, 1991: 396-397). Kuşkusuz Tarnas'ın dillendirdiği belirsizlik, *Heisenberg*'den beri fizikte gündeme gelen belirsizlik anlayışının (Planck, 1996: 105) yapılandırmacılığa yansımalarının bir ürünüdür.

Yapılandırmacıların anılan savları, kuşkusuz içinde önemli gerçekler barındırmaktadır; zira, kültürel koşullanmışlığın, dilsel yapıların, inanç ve beklentilerin, sahip olduğumuz kavram ve düşüncelerin dış dünyayı algılama sürecinde etkin olduğu ve bizi çoğu kez yanılttığı gerçeği yadsınamaz. Bacon'ın ‘*idoller kuramı*’ (Bacon, 1620), aslında bu konuya oldukça erken dönemlerde dikkatlerimizi çekmiştir. Bu açıdan yapılandırmacıların anılan savı, gerçeklik imgemizi sürekli eleştiri süzgecinden geçirmemiz, gerçekliği anlamak için kullandığımız araçları ve kavramlarımızı sürekli geliştirmeye çalışmamız gereğine işaret etmesi açısından oldukça uyarıcıdır. Ancak insanlığın düşünsel açıdan ilerlemesi, kendi önyargılarını, kavramlarını ve kültürünü eleştiri süzgecinden geçirmesi, kavramlarını, önyargılarını ve kültürünü nesnel gerçekliğe ‘*uygunluk, tutarlılık, yararlılık*’ gibi kimi ölçütlerle karşılaştırması sonucu gerçekleşmiştir. Bu yüzden yapılandırmacıların, “*Kant’ın terimiyle kendinde varlığın, yani gerçekliğin bilinemeyeceğini; çünkü onu bireysel-kültürel koşullu bir gözlük aracılığıyla kavradığımızı ileri sürmeleri, bu sava dayanarak doğruyla yanlış ayırmaya dönük uygunluk kuramını yadsımaları, nesnel gerçekliği tümüyle yapıntıya indirgeyip, onun gerçekle örtüşüp örtüşmediğinin bilinemeyeceğini iddia etmek anlamına gelmektedir*” (Matthews, 1993) ve bu, aslında insanoğlunun tarihsel evriminde gerçekliğe ilişkin bilgisindeki evrimsel gelişimini yadsımak anlamına gelmektedir. Eğer durum yapılandırmacıların iddia ettiği gibi olsaydı, insanlığın sihirselden dinsel düşünüşe, oradan da bilimsel düşünüşe uzanması söz konusu olamazdı. Kuşkusuz insanoğlunun evreni, kendisini ve toplumu anlama ve açıklama sürecinde sihirselden dinsel düşünüşü terk etmesi, önyargılarını, kavramlarını ve kültürünü gerçeklikle örtüşüp örtüşmediğini denetleyerek sorgulamasının bir ürünüdür. Yine yapılandırmacıların yaptığı gibi gerçekliğin ve doğruluğun, toplumun ya da bireyin idrakine dayalı olduğu, bir diğer deyişle, insanların gerçek olarak kabul ettiği, hatta gerçek olarak tasavvur ettiği her şeyin, ait oldukları topluma ya da bireyin öznel bilişine bağımlı olduğunu ileri sürmeleri, bizi mantıksal açıdan birbiriyle çelişik bir dizi gerçekliklerle karşı karşıya bırakmaktadır. Çünkü, gerek tarihte gerekse günümüzde gözlemlediğimiz kadarıyla farklı gerçeklik imgelerine sahip bireyler ve toplumlar bulunmaktadır. Bu durum, hiç kuşkusuz, her toplumun ya da her bireyin gerçekliği inşasının farklı olduğu ve pek çok gerçeklik imgesinin bulunduğunu kabul etmek anlamına gelmektedir. Daha ileriye giderek, söz gelimi Amerika’da gözlendiği gibi, modern bir

toplumda, akupunktur, büyü, satanizm, astroloji, din, bilim gibi gerçekliğe farklı yaklaşan, farklı yöntemler ve kavramlar benimseyen etkinliklerin bir arada bulunabileceğini ve her birinin gerçeklik imgesinin farklılık içerdiğini söyleyebiliriz. Bu koşulda, yapılandırmacılığın, doğruyu doğru olamayandan ayıran bir ölçüt tanımadığı için, Botella'nın da saptadığı gibi “*onun sonuç olarak tüm bilgileri bilimsel bilgiyle eşit statüde konumlandığı ve her anlayışın eşit düzeyde doğru olduğunu ve serbest olarak yaşaması gerektiğini*” (Botella, 1993) savunacağı açıktır. Nitekim bu anlayışın izlerini Paul Feyerabend'de bulmak olasıdır (Feyerabend, 1991: 137-163). O şöyle demektedir:

“Bir demokraside her vatandaşın okuma, yazma, aklına gelen her konuda propaganda yapma hakkı vardır. Hastalandığında nasıl arzuluyorsa öyle, eğer üfürükçülüğe inanıyorsa üfürükçüler tarafından, yok eğer bilime daha çok güveniyorsa bilimsel doktorlar tarafından tedavi edilme hakkı vardır”(Feyerabend, 1991: 107-108).

Hakikatin ve doğruluğun görecelileştirilmesi ve çoğulculuk adına çoklu hakikatin onaylanması ve buna izin verilmesi, doru ile doğru olmayı ayıracak bir ölçütün bırakılmaması eğitimbilim açısından önemli sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Zira astroloji, akupunktur, parapsikoloji, bilim, din vb. olguların yan yana ve yaygın olduğu bir toplumsal ortamda, hepsinin hakikatin bir ifadesi olduğunun ifade edilmesi ve bunlara eşit düzeyde geçerlilik hakkı tanınması, özde eğitimbilimi yok etmek ve bilimle bilim olmayı ayıracak bir ölçüt bırakmamak demektir. Bu durumda, hastalandığında bir insanın büyücüye ya da Türkiye’de hala yaygın olduğu gibi üfürükçü bir hocaya, akupunkturcuya ya da doktora gitmekte serbest bırakmak ve buna öğretmek, insanların hayatıyla dalga geçmek ve kendi seçimiyle ölüme göndermek anlamına gelmektedir. Bu açıdan yapılandırmacılığın göreceliliği, aslında nesnel bilgiyi yok saydığı gibi, mümkün olduğu kadar nesnel verilere dayanan eğitimbilimi de yok saymaktadır. Bu durumda eğitim programlarında her şeye yer verilebileceği, hatta ulusal ya da evrensel bir eğitim programı oluşturulamayacağı, her bireye ve her kültüre göre doğru değiştiği için, bireysel ve yerel unsurlara ağırlık veren, bilim dışı unsurlar içeren eğitim programları oluşturulabileceği anlamına gelmektedir.

4-Her bireyin, her dilin ve her kültürün ifade ettiği doğruluk ve varsaydığı gerçek eşit düzeyde geçerli olduğu için bilgi-değer, bilgi-bilgi olmayan, sanat-sanat olmayan, doğru-yanlış, iyi-kötü, akıl-duygu, gelişmiş kültür-gelişmemiş kültür gibi karşıtlığa ve dualizme dayanan ayrımlar yanlıştır.

Nitekim Ernest şöyle demektedir:

“Her kültür, bunun gibi her birey, doğrulukla bütünleşir. Bu yüzden, her kültürün değerler sistemi, eşit düzeyde geçerlidir. Mutlak bir söylemle, bir kültürün ya da toplumun diğerlerinden daha üstün olduğunu ileri sürmenin bir temeli bulunmamaktadır” (Ernest 1991: 264).

Yapılandırmacılara göre, pozitivist düşünürlerde dile gelen bilgi ve değer ayrımı geçerli bir ayrım değildir; zira, gerçeğin algılanması kültürel koşulludur, dile bağlıdır ve tüm bunlar değer içermektedir. Ayrıca M. Faucult’ın da dediği gibi, bilgi denilen şey aslında, egemen güçlerin kendi değerlerini diğerlerine empoze etmesinden başka bir şey değildir (Faucult, 1984: 417 vd.). Bilgi ve değer ayrımını yadsıyan Rorty şöyle demektedir:

“Gerçeğin ne olması gerektiği ile ne olduğu arasında epistemolojik farklılık; gerçekler ile değerler arasında metafiziksel ayrılık; ahlâk ile bilim arasında yöntembilimsel bir ayrılık bulunmamaktadır” (Rorty, 1982: 163).

Yapılandırmacıların, bilgiyle değer ayrımını yadsımaları, aslında onların modernite geleneğinde *Descartes*'tan beri yaygın olan dualizme (ikicilik) duydukları bir tepkiyi dile getirmektedir. Bu dualizm, her şeyi sınıflamış ve karşıtıyla tanımlamıştır. Onlarca, bilgi-bilgi olmayan, sanat-sanat olmayan, doğru-yanlış, nesnel-öznel, güzel-çirkin, tin-madde, gelişmiş-gelişmemiş gibi ayrımlar, gerçekliği olmayan ayrımlardır ve bizim elimizde, doğruyu yanlıştan, bilgiyi bilgi olmayandan, sanatı sanat olmayandan, güzeli-çirkinden ayıran şaşmaz bir ölçü bulunmamaktadır (Bartes, 1974: 169 vd.).

Yapılandırmacıların her türden sınıflamaya karşı çıkan anlayışları, kendi içinde (belli bir bağlamda) hakikatin birliği; ama buna rağmen paradoksal bir biçimde onun (farklı bağlamlarda) ifadesinin çokluğu düşüncesine yol açmaktadır. Bilgi olanı-bilgi olmayandan, doğruyu-doğru olmayandan, iyiyi-kötüden, güzeli-çirkinden, sanatı-sanat olmayandan ayıran ölçütün ya da ölçütlerin yadsınması, bilim, sanat, ahlak ve benzeri alanda sınırsız bir karmaşaya yol açacağı gibi, bu karmaşanın, eğitimbilim ve eğitim felsefesi açısından, neyi öğretelim, gençlere ideal olarak ne türden hedefler koyalım, onların iyi insan olmaları için öğrenme-öğretme sürecinde ne türden etkinliklere önem verelim vb. türden bir dizi sorunlara yol açacağı ortadadır. Zira bilgi ile bilgi olamayan, doğru ile yanlış, iyi ile kötü, güzel ile çirkin arasında bir ayırım yoksa, bu her şey öğretilir anlamında yorumlanmaya açıktır. Kuşkusuz, etik olarak uyuşturucu kullanmaya, yalan söylemeye, haksızlık yapmaya karşı dururken ve değer öğretiminde uyuşturucu kullanmanın, yalanın, haksızlığın vb. zararlarına değinirken, zorunlu olarak doğru-yanlış ayrımına gitmek kaçınılmazdır. Bu ayırım ise, karşıtların yarar ya da zararlarının nesnel olarak karşılaştırılması ve doğrunun epistemolojik açıdan temellendirilmesiyle olasıdır. Aynı durum, bilgi ve bilgi olmayanı ayırt etmek için de geçerlidir; zira, bir eğitim programı, hem a priori hem de a posteriori bilgiler içerir ve hangi bilgiyi öğretmeye değer bulmuşsa, onun doğruluğuna, geçerliliğine ve güvenilirliğine ilişkin bir temellendirmeyi içermesi gereklidir. Kuşkusuz bu temellendirme, ister gerçeğe uygunluk, ister tutarlılık, isterse yararlılık olsun, bilgiyi bilgi olmayandan ayırmayı hedefler. Öte yandan, yapılandırmacıların nesnelliği yadsımaları, gerçeği yapılandırırken onun değerlerden, ideolojiden bağımsız olarak inşa edilemeyeceği inancını yaygınlaştırmakta ve empoze etmektedir; oysa bu, yansızlığı ve tarafsızlığı aşılamaı hedefleyen ve gerçeği ideolojik bakışlarla çarpıtmadan ortaya koymak gerektiğini öğretmeyi erekleyen eğitimbilimi, ideolojik çatışmaların arenası haline getirebilecek niteliktedir. Öte yandan kültürler arasında alt-üst, ilkel-yarı ilkel-gelişmiş vb. türden yapılan ayrımların yadsınması da en azından bilimsel açıdan doğru gözükmemektedir. Nitekim gerek tarihsel bir araştırma gerekse günümüzde yaşayan toplumlar üzerindeki basit bir gözlem, kültürler arasındaki gelişmişlik farkının yadsınamayacak kadar açık olduğunu göstermektedir. Zira kültür, bilim, sanat, felsefe, teknik, eğitim, hukuk, ahlak, örf ve adet gibi pek çok unsuru barındırmaktadır ve insanın doğayla girdiği ilişkinin bir sonucudur. Kuşkusuz kültürün barındırdığı anılan unsurlar, yaşam tarzını belirleyici niteliktedir ve üretim biçiminden izler taşımaktadır. Bu haliyle, bilim, sanat, felsefe, teknik vb. olgular açısından toplumların farklılaştığı, anılan alanlarda gelişmiş

toplumların daha mutlu ve refah içinde yaşadıkları ortadadır. Tüm bunları görmezden gelip, ‘zina edeni taşıyarak öldüren, hukukun üstünlüğünü hiçe sayan, sanatsal zevklere ket vuran, hükümdarı Tanrı’nın seçilmiş kulu sayan, halkı yönetilmesi gereken bir sürü olarak gören, kan davasını, namus cinayetlerini olumlayan’ bir kültürle, ‘insan haklarını önemseyen, demokratik açılımları olan, bilim, sanat ve felsefeyi ön plana çıkartan’ kültür arasında, birinin diğerinden üstün ya da aşağı olamadığını ileri sürmek, gerçek karşısında gözleri kapatmak demektir. Ayrıca kültürlerin sınıflandırılmasını yadsımak ve onları eşit düzeyde saymak ve bunu gelecek kuşaklara eğitim aracılığıyla iletme, hem kültürün donuklaştırılmasına hem de toplumun kendini geliştirmesine ket vurmaktır. Çok-kültürlülüğü, farklı kültürlerle saygı anlamında yorumlamak ve onların gelişimi için insanlığın ve eğitimin seferber olmasına olanak sağlamak, dünya ulusları arasında işbirliği yapmak anlamlı görülebilir; ancak kültürel olumsuzlukların, çok-kültürlülük adına onanması hiçbir şekilde kabul edilemez.

5-Gerçeklik ve doğruluk, dil, kültür ve bireyin bilişsel yapısına bağlı olduğundan, evrensel bir bilgi ve değer de bulunmamaktadır; her şey yerel ve kültürel dir.

Yerellik olgusu, gerçeğin kültürlere göre değişebileceği ve evrensel bir gerçekliğin bulunmadığı savının bir sonucudur. Bu sava göre, her kültürün kendine göre doğruları vardır. Yerelliğin savunulduğu bir düşünsel dünyada evrensel yerin olmayacağı tikellerin ön plana çıkartılacağı açıktır (Ernest, 1991: 264 vd.; Beck; 1993). Nitekim yapılandırmacılar, evrensellik savıyla aslında pozitivizmin, beyaz ırkın değerlerini dünyaya empoze ettiğini, kadını erkeğin algısına mahkum ettiğini, diğer kültürleri ise, evrensellik savıyla kendi bilgi ve değer anlayışını benimsemeye zorladıklarını söylerler ve bunun sömürünün bir aracı olarak kullanıldığını ifade ederler (Blackburn, 1996: 295 vd.).

Yerelliğin gündeme getirilmesi, yerele duyarlılığı artırması, çok-kültürlülük, saygı, hoşgörü, farklılığın bilincinde olmak gibi olumlu değerler içerdiği açısından belli açılardan olumlu olabilir. Bu açıdan yerelliğe vurgunun eğitim-bilim açısından değeri yadsınamaz. Ancak, yerelliği, yapılandırmacıların yaptığı gibi, evrenselin karşısına yerleştirmek ve evrenseli yadsımak, yereli kutsamak ve her toplumu yerel otantikliği içerisinde bırakmak, kimi durumlarda oldukça kötü sonuçlar da doğurabilir. Söz gelimi, bilimsel yöntemden habersiz bir toplum, ‘akan su pislik tutmaz’ anlayışını kutsamış olabilir; yine, ‘insan kurban etme’ geleneğine ya da pek çok kadının ölmesine neden olan ‘kadın sünnetine’ yer verebilir. Tüm bu olgular, bilimin evrensel doğruları ve insani evrensel değerler yok sayılarak yerellik adına olumlu karşılanamaz. Bu insan türünün kendine ve hemcinslerine karşı işlediği bağışlanamaz bir cinayet anlamına gelir. Yapılandırmacılığın yerellik olgusuna aşırı vurgusu, yapılandırmacılık gelişmiş toplumlarda ortaya çıktığı düşünülürse kapitalist toplumların, insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak için gerekli olan bilgi ve değerlere, bir diğer deyişle uygarlığın kazanımlarına gelişmemiş toplumların sahip olmasını engellemeyi amaçladıkları biçiminde de yorumlanabilir. Kuşkusuz böylesi bir yorum, kendi yerel değerlerini aklın ve bilimin ışığında eleştiriye tabi tutan gelişmemiş ya da gelişmekte olan toplumların gelişiminin önünün açılması, bunun ise onları, tüketim toplumu olmaktan kurtarıp üretime yöneltmesi ve böylece kapitalist toplumlar karşısında bir güç olmaları anlayışına gönderme yapmaktadır. Ayrıca yerellik, alt-kültürleri önemsemediği için, parçalayıcı ve ayrıştırıcı bir yapıyı gündeme getirmekte ve insanlığın bilimin süzgecinden geçirilmiş ortak bir kültür idealine doğru

gitmesine ket vurmaktadır. Oysa eğitime yüklediğimiz en temel işlevlerden birisi, insanlığı bilim odağında evrensel bir kültüre doğru evirmektir.

6-Evrensel bilgi ve değer bulunmadığı için, evreni anlamaya ve açıklamaya dönük üst anlatılar da bulunmamaktadır. Bu açıdan, yerel, kültürel ve sınırlı anlatımlarla yetinmek gerekir.

Evrensel bilgi ve değere karşı çıkan ve aklın kültürel koşullu olduğunu ve her şeyin akılla açıklayamayacağını savlayan yapılandırmacılar, toplumları dönüştürmeyi amaçlayan ve gerçeği bir bütün olarak algılamayı çalışan üst anlatılara da karşı çıkmaktadırlar. Özden'in deyişiyle, meta anlatılar, büyük öykülerdir; oysa yerellik ve sınırlılığın egemen olduğu dünyada insan yerel nitelikli olan küçük öykülerle yetinmeyi bilmelidir (Özden, 2003). Nitekim, Mohler üst anlatımlar ile ilgili şöyle demektedir

“Bütün büyük felsefi sistemler artık ölmüştür; bütün kültürel anlatımların sınırına gelinmiştir; elimizde kalan tek şey farklı insan gruplarının ve kültürlerin gerçek olarak kabul edip inandığı küçük hikayelerdir; evrensel gerçek -üst anlatım- iddiaları baskıcıdır, totaliterdir ve karşı konulması gerekir” (Mohler, 1997: 12).

Üst anlatıların büyük öykülere indirgenmesi, evreni, insanı ve toplumu bütüncül açıdan kavramaya ve makro düzeyde dönüşümler ve devrimler yapmaya olanak bırakmamaktadır. Oysa, yeryüzündeki, eşitsizlik, insan hakları ihlali, adaletsizlik gibi olgulara makro düzeyde bakmak ve bunları olumluya çevirmek için meta anlatılar oluşturmak zorunludur. Aynı şey, evreni ve insanı anlamak için de gereklidir. Zira, everene, insan ve topluma, yapılandırmacıların yaptığı gibi, parçalı, bölük pörçük, neyin hangi şeyle ilişkili olduğu belirsiz, systemsiz bilgilerle bakmak, sadece zihinsel bir karmaşa yaratabilir; gerçeğin bütüncül fotoğrafını çekmeye engel oluşturur. Aslında modern dönem bilim açısından uzmanlaşmaların yoğunlaştığı bir dönemdir ve uzmanlaşmalar varlığı parçalayarak ele almaya neden olmuş, varlığın bütünlüğünü kavramaya engel oluşturmuştur. Bu durum hem doğa bilimleri hem de sosyal bilimler alanında önemli bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Bu yüzden, yapılandırmacıların savının aksine üst anlatılara, içinde yaşadığımız dönemde daha çok gereksinim vardır; ancak bu keskin zekalı bilim insanlarını, bilim insanları arasında işbirliğini ve disiplinler-arası (multi-disipliner) çalışmalarını gerektirmektedir. Burada yapılandırmacıların üst anlatıların totaliter bir bakış açısına yol açtığı, yer yer gerçeği çarpıttığı gerçeğine dikkat çekmelerinin anlamlı olduğu, bunun bilim felsefesi açısından işlevsel olarak kullanılabilmesi gerçeğine dikkat çekmek gerekir. Eleştirel bir bilimsel yaklaşım, üst anlatıların totaliter niteliğini yumuşatabilir; bu yüzden salt anılan nedenlerden ötürü meta anlatılara karşı çıkmak anlamsızdır. Ancak burada meta anlatıların dogmatik bir temelde yapılandırılmasına karşı uyanık olmak gerekir; çünkü dogmatizm, eleştireliliğin düşmanıdır ve her şeyi inanç ya da tapınma nesnesi haline getirmektedir.

Felsefi yapılandırmacılığın, pozitivizmin eleştirine bağlı olarak ileri sürdüğü anılan savlar, postmodernist felsefi anlayışla örtüşmekte, onun eğitimde bir iz düşümü olduğunu ima etmektedir. Çünkü anılan savların hemen hepsini postmodern felsefi anlayışta bulmak olasıdır. Nitekim postmodernizm, *“gerçeklik ve doğruluğun kültüre, dilsel yapılara ve özneye bağımlı olduğunu, bu yüzden nesnel gerçekliğin bilinemeyeceğini, gerçeklik algısının dinamik olduğunu ve sürekli değiştiğini, nesnellik düşüncesinin güç, otorite ve iktidarların bir maskesi*

olduğunu, bilginin göreliliğini ileri sürmekte, çok-kültürlülüğü ve çoğulculuğu onaylamakta, her şeyi metinselleştirip, metni yoruma indirgemekte, üst anlatılara karşı çıkmakta ve eklektik bir perspektif sunmaktadır (Aydın, 2006-b: 17 vd.). Bu durumun farkında olan kimi yapılandırmacı düşünürler, yapılandırmacılığın postmodernizmin bir iz düşümü olduğunu ileri sürmektedirler. Söz gelimi Cromer, “*yapılandırmacılığın, postmodernizmin bilimsel gözlemlerin nesneliliğinin ve bilimsel bilginin doğruluğunun sorgulanmasından doğduğunu*” (Cromer, 1997); Fleury ise, onun “*postmodernist bilgi kuramının eğitime transfer edilmiş bir hali olduğunu*” (Fleury 1998: 156) iddia etmektedir. Aynı olgu Türk eğitim bilim geleneğinde yapılandırmacılığı savunan ve postmodern eğilimli Özden tarafından da dile getirilmektedir. Özdenin söylemi, felsefi yapılandırmacılığın postmodernizmle özdeş olduğu konusunda oldukça yalın veriler içermekte ve modernitenin akılcılığına duyulan tepkinin ilginç ipuçlarını vermektedir. O şöyle demektedir:

“Modernizm ve akılcılığa tepki ve onların tutarsızlık ve yanlışlıklarına karşı gelişen postmodern paradigmlar, bilginin doğasına ilişkin yeni bir epistemolojinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Postmodern anlayışta bilgi mutlak kabul edilmemektedir... Temelde farklılıkları ön plana çıkaran postmodern felsefede büyük söylemler ve büyük kuramlar yerine, çeşitli yerel, kültürel ve etnik söylemler bir arada ve doğru kabul edilmektedir... İnsanlar bilgiyi olduğu gibi almayıp, kendilerine göre anlamlandırırılar... Aklın her şeyi açıklayabileceği ve yalın formüller haline getirebileceği kabulü, yerine gerçekliğin karmaşık ve evrende düzensizliğin düzen olduğu kabulüne bırakmıştır. Bu gün evrendeki düzenin aklın sınırını aştığı, her şeyin akılcı yaklaşımla anlaşılamayacağı düşüncesi yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bundan dolayı büyük söylemler ve büyük kuramlar ve tek doğruya dayalı egemenci perspektif yerini özne merkezli çoğulcu bir yönelime terk etmektedir. Bu yeni perspektifte, yeknesaklık değil, farklılık ve zıtlıklar daha belirleyicidir... Postmodern anlayışta kesinlik ve mutlaklık reddedildiğinden, bilginin keşfi değil, yorumu söz konusudur. Bundan dolayı, öğrencinin bir çok bilgiyi ezberleyerek zihinde depolaması yerine, daha az konuda fakat derinliğine çalışması, sınırlı sayıda konunun özünü kavraması önem taşımaktadır” (Özden, 2005: 57-58).

Özden’in, felsefi yapılandırmacılığı postmodernizmle uzlaştırdığı, akla cephe alması, evrendeki düzenin aklın sınırını aştığını, her şeyin akılla anlaşılamayacağını savlaması, aslında, aklın yerine duyguları, özelemlerini ve inançları ikame etmeye dönüktür ve eğitimdeki bilimselliği örseleyicidir. Yine, bilgiyi keşif olarak değil, yorum olarak algılaması ve yorumu öznelleştirmesi de, geleneğimizdeki kutsal metin yorumlama anlayışını çağırıştırıcı niteliktedir ve gelişmemiş olan toplumların bilgi üretiminin önüne engel oluşturmayı hedeflemekte olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Aynı şekilde, çok-kültürlülük ve yerellik adına, geri yerel ve kültürel değerleri yaşatmayı ve gelişmemiş toplumların kendi kültürlerini eleştiri süzgecinden geçirip, bilime dayalı kalkınma sürecine girmelerine ket vurucu bir nitelik taşımaktadır ve bu ket vurma etkinliği üst anlatılara karşı çıkılarak adeta yazgı haline sokulmaya çalışılmaktadır. Amerika’da University of Wisconsin’da doktorasını tamamlayan Özden’in anılan anlayışları, Eğitimde Yeni Değerler adlı bir yapıtta dile getirmesi, aslında, yeni değerler adı altında kimin çıkarlarını savunduğu konusunda ip uçları verici niteliktedir.

Sonuç:

Felsefi yapılandırmacılık, türdeş bir anlayış olarak belirmemekte, içerisinde pek çok alt anlayışlar barındırmaktadır. Buna rağmen, felsefi yapılandırmacılığın tüm türleri, nesnel gerçekliğin bilinemeyeceği, bilginin göreceli olduğu konusunda birleşmekte, bu yüzden bilginin nesnelliği, evrenselliği ve bu ikisine dayanan üst anlatılara ve bilimin egemenliğine karşı çıkmaktadır. Üst anlatılara karşı çıkarak bireyselliği ve hatta yerelliği ön plana çıkaran yapılandırmacılık, eğitimbilim alanında, birey ve yerel-kültürel merkezli bir program savunmakta, evrensel nitelikli bilimin egemen olduğu bir eğitim programı anlayışını eleştirmektedir. Onun birey merkezli anlayışı, liberal ekonomik modelin, yerellik ve çoğulculuk vurgusu ise, küreselleşen çok uluslu sermayenin üst yapısını imleyen postmodernizmin bir ürünüdür. Bu haliyle yapılandırmacılık, gelişmemiş ulusları gelişmemişliğine mahkum etmek, bireye ve yerelliğe vurgusuyla, ulusal ve hatta evrensel eğitim programları oluşturulmasına engel olmak, kimi ülkelerde gözlediğimiz gibi, eyaletlerin, alt kültürlerin, hatta bireylerin ilgileri doğrultusunda çoğulcu bir eğitim programı oluşturulmasına olanak sağlamak gibi işlevler yüklenmiş gözükmektedir. Onun bu işlevlerinin dört mantıksal sonucu bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak olasıdır:

1-Eğitimin bilimsellikten uzaklaştırılıp, son dönemlerde yaygınlaşan, bilim dışı dinsel, ideolojik, astrolojik, hatta söylencesel uygulamaları eğitim programlarına dahil etmek ya da eğitim programlarında yer alan bilim dışı unsurların varlığını meşrulaştırmak.

2-Farklı alt kültürleri içinde barındıran ulus devletlerini, ulusal eğitimden uzaklaştırarak yerel ağırlıklı eğitim programlarıyla ulus devletlerin parçalanmasını kolaylaştırmak.

3- Eğitimde merkezîyetçi yapıyı sona erdirerek, eğitimi, yerel yönetimlere devretmek ve hatta, bireyseli ve yereli önemseyen özel kurumlara devredilmesine olanak sağlamak ve eğitimde devletçi anlayışa son vermek.

4-Gelişmemiş, bilimsel gelişmeyi yakalayamamış toplumların gelişmemişliği içerisinde kalmaları, bilime dayanarak bilgi ve değer üretmek yerine, salt gelişmiş toplumlar için tüketici ve potansiyel pazar olarak kalmalarına olanak sağlamak.

AKP'nin ilköğretim programımızın temeline oturttuğu felsefi yapılandırmacılığın iletmediği tüm mantıksal sonuçlarının, ne ulusal ne de evrensel kültüre hizmet etmeyeceği, demokrasi, hoş görü, çoğulculuk gibi kavramlar adına bilim dışı uygulamaları yaygınlaştıracaklarını söylemek olasıdır ve bu anlayışların izlerini yapılandırmacılığın temel alan yeni ilköğretim programımızda, evrim kuramı ile yaratılış söylencesinin birlikte öğretilmeye çalışılmasında ve yerellik adına kimi geri değerlerin programa sızmış olmasında yakalamak olasıdır.

Kaynakça:

- ___Aydın, Hasan. (2006-a). Öğrenme-Öğretme Sürecine Yeni Yaklaşımlar. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Planlama ve Uygulama. Ankara: Naturel Yayınları
- ___ Aydın, Hasan. (2006-b). Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Bilim Felsefesi, İnsancıl Dergisi, İstanbul. (188).
- ___Anderson, Walter. (1995). The Truth About the Truth: De-confusing and Re-constructing the Postmodern World. J.P. Tarcher.
- ___Bacon, Francis. (1620). The New Organon Or True Directions Concerning The Interpretation of Nature, http://www.constitution.org/bacon/nov_org.txt
- ___Bartes, Roland. (1974). From Work to Texts: Art After Modernism, New York.
- ___Beck, Clive. (1993). Postmodernism, Pedogogy, and Philosophy of Education, http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-Yearbook/93_docs/BECK.HTM
- ___Bentley, M.L.ç (1998). Constructivism as a Referent for Reforming Science Education. InM. Larochelle, N. Bednarz & J. Garrison (Eds.). Constructivism and Education. Cambridge University Press.
- ___Blackburn, S.. (1996). The Oxford Dictionary of Philosophy, Oxford University Press, Due/Published.
- ___Botella, Luis. (1993). Personal Construct Psychology, Constructivism, and Postmodern Thought. <http://66.249.93.104/search?q=cache:K0dgCzpzSuUJ:www.massey.ac.nz/~alock/virtual/Construc.htm+constructivism%2Bpostmodernism+education+knowledge&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=26>
- ___Cromer, Alan. (1997). Connected Knowledge: Science, Philosophy, and Education, New York: Oxford University Press.
- ___Dilthey. W.. (1986). Tinsel Bilimlere Giriş, Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi. Çev.: Doğan Özlem. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ___E.T. Gendlin, (1991). Thinking Beyond Patterns: Body, Language, and Situations. In The Presence of Feeling in Thoughts, ed. B. Ouden and M. Moen. New York: Peter Lang.
- ___Erickson. (1998). Postmodernizing the Faith: Evangelical Responses to the Challenge of Postmodernism, Grand Rapids. Baker.
- ___Ernest, P.. (1994). Constructing Mathematical Knowledge: Epistemology and Mathematics Education. London: The Falmer Pres.
- ___Feyerabend, Paul. (1991). Bilim Kilisesi (Özgür Bir Toplumda Bilim). Çeviren: Cevdet Cerit, İstanbul: Pınar Yayınları.
- ___Fleury, S.C.. (1998) Social Studies, Trivial Constructivism and the Politics of Social Knowledge. In M. Larochelle, N. Bednarz & J. Garrison (Eds.), Constructivism and Education. Cambridge University Press.
- ___Frye, Northrop. (1983). The Great Code. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- ___Hein, George E.. (1991), Constructivist Learning Theory
- ___Jonassen, D.. (1991). Objectivism vs. Constructivism. Educational Technology Research and Development. 39(3).
- ___Kant, Immanuel. (1984). Seçilmiş Yazılar. Çeviren: Nejat Bozkurt. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ___Kranz, W.. (1994). Antik Felsefe (Metinler ve Açıklamalar). Çeviren: S. Y. Baydur. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- ___Lloyd, Genevieve. (1993). Erkek Akıl (Batı Felsefesinde 'Erkek' ve 'Kadın'). Çeviren: Muttalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ___Lyotard, Jean-Francois. (1997). Postmodern Durum. Çeviren: Ahmet Çiğdem, Ankara: Vadi Yayınları.
- ___Maturana, H.R., & Varela, F.J.. (1987). The Tree of Knowledge: The Biological Roots of Human Understanding. Boston: Shambhala
- ___Matthews, Michael R.. (1995), Old Wine In New Bottles: A Problem With Constructivist Epistemology. http://66.249.93.104/search?q=cache:L1nM2Oqch_0J:www.ed.uiuc.edu/EPS/PESyearbook/92_docs/Matthews.HTM+constructivism%2Bpostmodernism+education+knowledge&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=12
- ___ Matthews, Michael R.. (1993), Constructivism In Science and MathematicsEducation <http://66.249.93.104/search?q=cache:001PuAFzgsJ:wwwcsi.unian.it/educa/inglese/matthews.html+constructivism%2Bpostmodernism+education+knowledge&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=1>

- ___Mohler, Albert. (1997). The Challenge of Postmodernizm, Southern Seminary, Vol. 65.
- ___Özden, Yüksel. (2005). Eğitimde Yeni Değerler. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- ___Planck, Max . (1996). Modern Doğa Anlayışı ve Kuantum Teorisine Giriş, çeviren: Yılmaz Önder. İstanbul: Spartaküs Yayınları.
- ___Rickman, H. P.. (2000). Anlama ve İnsan Bilimleri. Çeviren: Mehmet Dağ, Samsun: Etüt Yayınları.
- ___Rorty, Richard (1979). Philosophy and the Mirror of Nature. Princeton: Princeton University Press.
- ___Rorty, Richard. (1982). Consequences of Pragmatism. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- ___Rorty, Richard. (1990). The Dangers of Over-Philosophication — Reply to Arcilla and Nicholson, Educational Theory 40. no. 1.
- ___Tarnas, Richard. (1991). The Passion of the Western Mind: Understanding the Ideas that have Shaped Our World View. New York: Ballantine.
- ___von Glaserfeld, E.. (1984). An Introduction to Radical Constructivism. In P. Watzlawick (Ed.), The Invented Reality .New York: Norton.